

En mindre utredning i anslutning till Åbyboplatsen

Arkeologisk utredning etapp 2

Fornlämning Kvillinge 36:1
Åbylund 2:2
Kvillinge socken
Norrköpings kommun
Östergötlands län
Östergötland

Caroline Strandberg

En mindre utredning i anslutning till Åbyboplatsen

Arkeologisk utredning etapp 2

Fornlämning Kvillinge 36:1

Åbylund 2:2

Kvillinge socken

Norrköpings kommun

Östergötlands län

Östergötland

Caroline Strandberg

Denna rapport har framställts av ett företag
vars miljöledningssystem är certifierat enligt ISO 14001
av Svensk Certifiering Norden AB.

Utgivning och distribution:
Stiftelsen Kulturmiljövård
Stora Gatan 41, 722 12 Västerås
Tel: 021-80 62 80
E-post: info@kmmmd.se

© Stiftelsen Kulturmiljövård 2018

Omslag: En dekorerad mynningsbit (F1). Foto Caroline Strandberg.

Upphovsrätt, där inget annat anges, enligt Publik Licens 4.0 (CC BY)
<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>

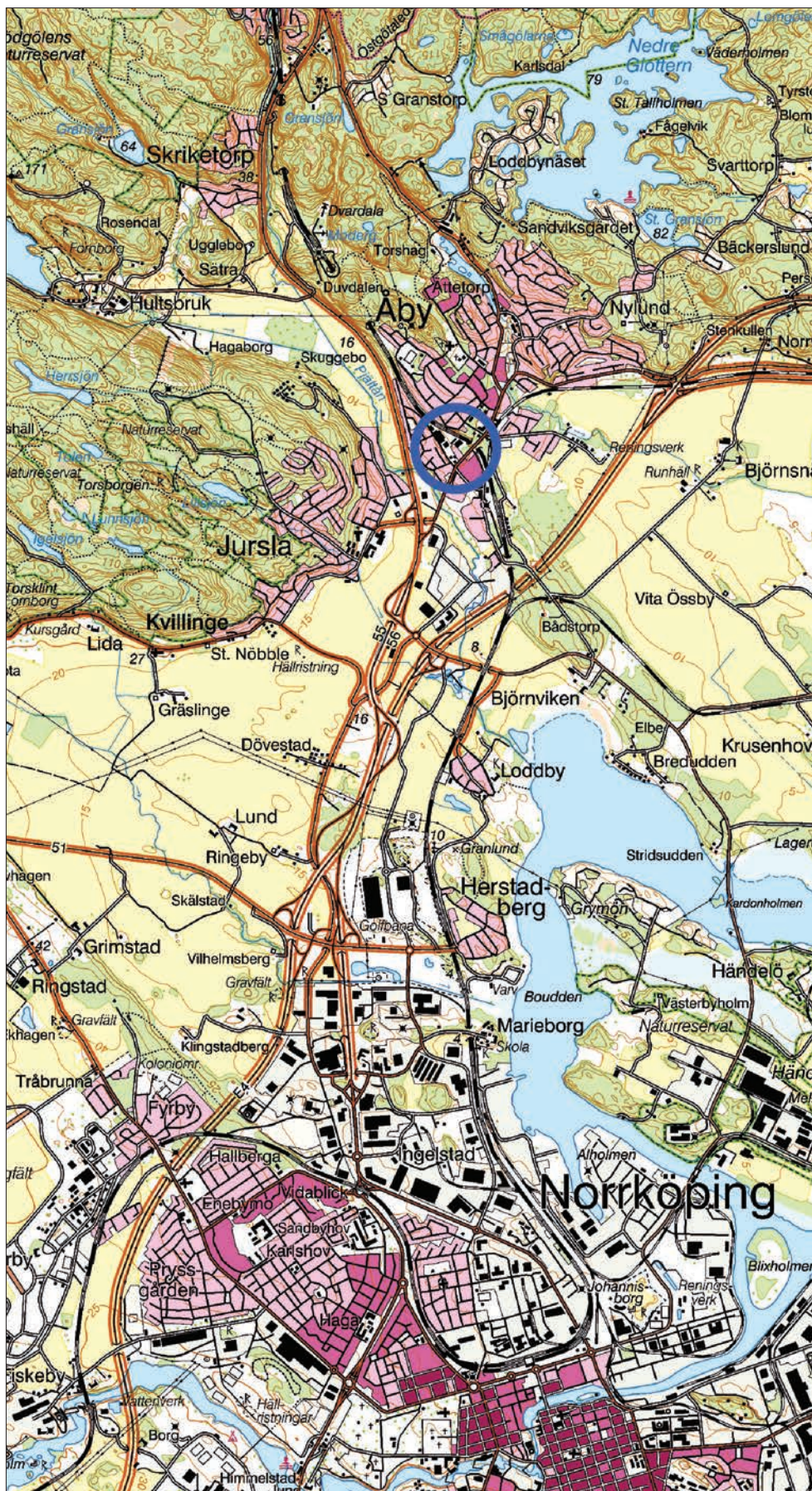
Lantmäteriets kartor omfattas inte av ovanstående licensiering.
Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet. Medgivande 715196 och 780390.

ISBN 978-91-7453-731-4

Tryck: JustNu, Västerås 2018

Innehåll

Sammanfattning	5
Inledning	5
Syfte och inriktning	5
Topografi och fornlämningsmiljö	6
Undersökningsområdet	7
Genomförande	7
Undersökningsresultat	8
Tolkning	9
Utvärdering	10
Referenser	11
Kart- och arkivmaterial	11
Litteratur	11
Tekniska och administrativa uppgifter	12
Bilagor	13
Bilaga 1. Schakttabell	13
Bilaga 2. Anläggningstabell	14
Bilaga 3. Fyndtabell	15
Bilaga 4. Provrutor	16

Figur 1. Läget för undersökningsområdet markerat med en blå cirkel. Utdrag ur digitala Terrängkartan. Skala 1:50 000.

Sammanfattning

Stiftelsen Kulturmiljövård (KM) utförde en arkeologisk utredning etapp 2 inom fastigheten Åbylund 2:2 under maj 2018, efter beslut från Länsstyrelsen i Östergötlands län (dnr 431-2287-18, 2018-03-12). Beslut om utredning föranleddes av att Norrköpings kommun avser att nyanlägga byggnader inom fastigheten.

Sökschakt togs upp inom undersökningsområdet och i två av totalt nio schakt påträffades fyndmaterial av mellanneolitisk, närmare bestämt gropkeramisk, karaktär. Lämningarna tolkas, trots ett visst avstånd, vara en del av Åbyboplatsen, Kvillinge 36:1. Fornlämningen är inom undersökningsområdet skadad av yngre byggnader samt av urschaktning för en väg.

Inledning

Med anledning av att Norrköpings kommun har för avsikt att nyanlägga byggnader för kontorslokaler för hemtjänst och hemsjukvård inom fastigheten Åbylund 2:2 har Stiftelsen Kulturmiljövård (KM) utfört en arkeologisk utredning etapp 2 inom fastigheten.

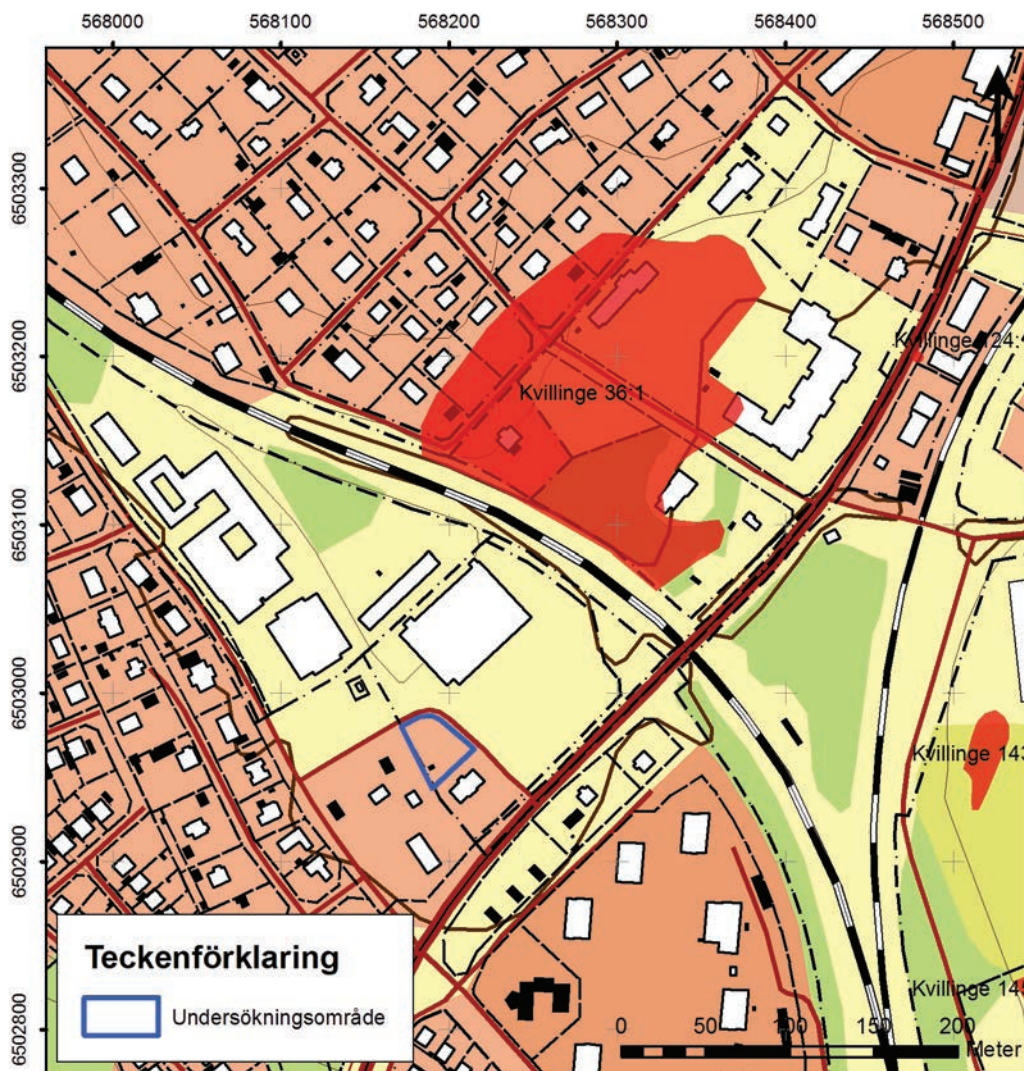
Den av utredningen berörda ytan ligger mitt över järnvägen från Kvillinge 36:1, den sedan tidigare kända Åbyboplatsen. Arbetet utfördes på uppdrag av Länsstyrelsen i Östergötlands län och bekostades av Norrköpings kommun. Fältarbetet utfördes den 2 maj 2018 av Caroline Strandberg.

Syfte och inriktning

Den arkeologiska utredningen etapp 2 skulle fastställa om fornlämning berörs av den planerade exploateringen samt så långt som möjligt beskriva fornlämningen. Om det inom ramen för utredningen etapp 2 var möjligt att avgränsa fornlämningen så skulle detta göras. Resultatet från utredningen skulle dels utgöra ett fullgott planerings- och beslutsunderlag för Länsstyrelsen samt förfrågningsunderlag inför en förundersökning, dels underlag för övriga undersökare vid ett eventuellt anbudsförfarande.

Topografi och fornlämningsmiljö

Anledningen till beslutet om att en utredning skulle utföras inom fastigheten var närheten till den gropperamiska bopplatsen, Kvillinge 36:1, allmänt kallad Åbybopplatsen. Denna är belägen på en höjd av 26–29 meter över havet, medan det aktuella undersökningsområdet ligger inom ett spann på 27–28 meter över havet.

Figur 2. Undersökningsområdet i relation till Åbybopplatsen Kvillinge 36:1 projicerat på digitala Fastighetskartan. Skala 1:4 500.

Undersökningsområdet och bopplatsen skiljs åt av järnvägen samt av en urschaktad yta med byggnader, bland annat en sporthall. I rak linje är avståndet 135 meter långt.

Åbybopplatsen har varit känd sedan 1920-talet och ett stort antal arkeologiska undersökningar har skett inom, och i anslutning till, den fornlämningsyta som visas i det digitala fornlämningsregistret (FMIS). Fornlämningen omfattar framför allt mycket stora mängder keramik, men också slipat och slaget stenmaterial, bland annat i kvarts, flinta, skiffer och porfyr. Även härदार, avfallsgropar, stolphål och mer svårtolkade anläggningar (några har tolkats som gravar och andra som hyddor) har påträffats inom boplatstyten. Anläggningstätheten har varit mycket hög. En sammanställning av de dittills utförda undersökningarna gjordes 2017 i samband med en arkeologisk undersökning av en del av bopplatsen (Runeson & Kihlstedt 2017).

Undersökningsområdet

Undersökningsområdet var knappt 1 000 m² stort. Det var beläget på en höjd i relation till ytorna norr och nordväst om området. Till största del bestod undersökningsområdet av en, under de senaste åren anlagd, grusad fotbollsplan. Övrig yta bestod av bland annat släntad gräsmatta ner mot väg i norr (figur 3).

Figur 3. Undersökningsområdet. Foto från sydväst av Caroline Strandberg.

I södra delen av undersökningsområdet fanns en stenlagd yta som användes som parkering där det även stod ett mindre skjul placerat. Här fanns även det intilliggande husets enda utfart. Denna södra yta undersöktes inte, utifrån önskemål från Norrköpings kommun – detta då denna yta inte tillgängliggjorts utan nyttjades som parkering, samt aktiv in- och utfart.

Genomförande

Arbetet genomfördes genom att sökschakt togs upp med hjälp av traktorgrävare inom lämpliga delar av det knappt 1 000 m² stora undersökningsområdet. Schakten grävdes skiktvis ner till kulturpåverkad eller orörd nivå (figur 4). Schakten återfylldes efter avslutad undersökning.

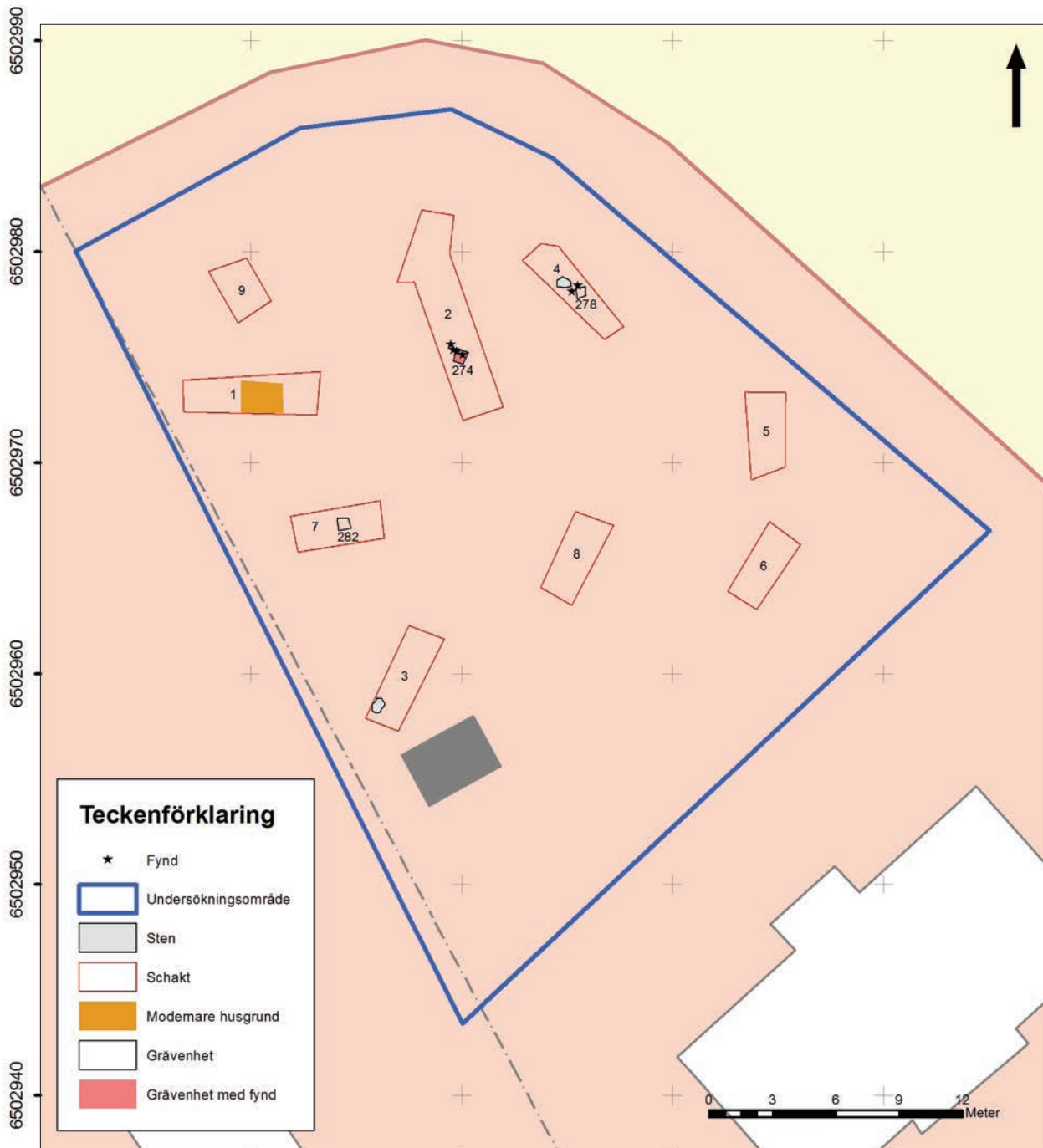
Byggnadslämningar av sentida karaktär som inte innehar fornlämningsstatus genomgrävdes ner till undergrunden, för att avgöra att de inte överlagrade fornlämning. I tre schakt grävdes provrutor vars material sållades genom 4 mm såll för att avgöra förekomst av små avslag eller mycket fragmenterad keramik. Schakt och lämningar mättes in med RTK-GPS.

Figur 4. Schakt 3. Foto från nordöst av Caroline Strandberg.

Undersökningsresultat

Nio schakt togs upp inom undersökningsområdet och i tre av dessa gjordes även mindre provrutor vars material sällades i 4 mm säll, i enlighet med undersökningsplanen (figur 5).

Figur 5. Undersökningsområdet. I bakgrunden syns ett utdrag ur digitala Fastighetskartan. Skala 1:300.

Det har tidigare funnits hus inom undersökningsområdet, men dessa revs för några år sedan då fotbollsplanen också anlades (muntlig uppgift från förbipasserande). Det fanns tydliga rester av dessa hus på flera platser i schakten, men dessa konstaterades vara moderna och genomgrävdes därmed ner till undergrunden om fynd inte påträffats högre upp. I de två schakten i öster (intill utfarten) var den naturliga markytan inte bevarad utan tycks vara bortschaktad.

I två av de nio schakten framkom dock fynd av mellaneneolitisk karaktär (figur 6). I dessa två, samt i ytterligare ett, togs fristående grävnheter upp och sållades. Ytterligare ett fynd av keramik påträffades vid sållning. Sex skärvor keramik påträffades totalt, varav en mynning med dekor (se omslagsbild). Även stenmaterial framkom i form av en bit slagen kvarts. Samtliga fynd har gropkeramisk karaktär, liknande de från Åbyboplatsen, Kvillinge 36:1.

Figur 6. Fynden F7, F3 och F1. Skala 1:1. Foto Caroline Strandberg.

Tolkning

Delar av undersökningsområdet är uppenbart skadad av moderna ingrepp, både i form av byggnader och bortschaktning av matjord – det senare främst kring undersökningsområdets kanter ner mot vägen.

De fynd av gropkeramisk keramik samt slagen kvarts påvisar dock att ytan innehåller fornlämning.

Utifrån att fynden är av samma karaktär som de på Åbyboplatsen dras slutsatsen att även de fynd som påträffats inom undersökningsområdet tillhör denna boplats då den yta som skiljer dem åt sedan tidigare är urschaktad, för bygge av järnväg och andra byggnader, vilket förklarar det avstånd som finns.

Sannolikt kan flera delar av Åbyboplatsen framkomma på liknande platser, där områden belägna på höjder mellan 26–29 meter över havet inte har schaktats ur. Huruvida fyndmaterialet representerar en del av huvudboplatsen eller snarare är en satellitboplats till den stora Åbyboplatsen kunde inte bestämmas inom ramen för utredningen.

Utvärdering

Undersökningsområdet var starkt påverkat av moderna ingrepp vilka minskat möjligheten för en god helhetsbild av fornlämningen inom ytan. Att fornlämning ändå påträffats inom ett område, där stora delar av den äldre markytan är bortschaktad, gör ändå att det finns en potential för kunskapsökning om den gropkeramiska kulturen i anslutning till Åbyboplatsen.

Då inga anläggningar, utöver moderna byggnadsgrunder framkom, förutsätts den fornlämning som finns inom undersökningsområdet vara tämligen begränsad. Fornlämningen bedöms främst bestå av det fyndförande lager som framkom, det anses möjligt att anläggningar kan påträffas vid fortsatta undersökningar. Åbyboplatsen är inte avgränsad, men tycks vara betydligt större än vad vi tidigare känt till.

Eftersom sökschakt tyvärr inte kunde tas upp under utfarten och den stenlagda ytan inom undersökningsområdet saknas information om denna yta – förhoppningsvis kan denna yta komma att tillgängliggöras vid framtida undersökningar.

Vid fortsatt exploatering rekommenderar KM en förundersökning av området.

Referenser

Kart- och arkivmaterial

Fornminnesregistret (FMIS)

www.fmis.raa.se

Litteratur

Runeson, H. & Kihlstedt, B. 2017. *Åby. En klassisk gropkeramisk lokal i det inre av Bråviken.* Arkeologisk undersökning. Fornlämning Kvillinge 36:1. Häradsmarken 1:23. Kvillinge socken. Norrköpings kommun. Östergötlands län. Östergötland. Stiftelsen Kulturmiljövård rapport 2017:28.

Tekniska och administrativa uppgifter

<i>Stiftelsen Kulturmiljövård projektnr:</i>	KM18055
<i>Länsstyrelsen dnr, beslutsdatum:</i>	431-2287-18, 2018-03-12
<i>Typ av undersökning:</i>	Arkeologisk utredning etapp 2
<i>Undersökningsperiod:</i>	2 maj 2018
<i>Personal:</i>	Caroline Strandberg
<i>Landskap:</i>	Östergötland
<i>Län:</i>	Östergötland
<i>Kommun:</i>	Norrköping
<i>Socken:</i>	Kvillinge
<i>Fastighet:</i>	Åbylund 2:2
<i>Fornlämning:</i>	Kvillinge 36:1
<i>Fastighetskarta:</i>	65F 0GS Kvillinge
<i>Koordinatsystem:</i>	Sweref 99 TM
<i>Koordinater:</i>	X6502970/Y568190 (centralt i ytan)
<i>Höjdsystem:</i>	RH 2000
<i>Inmätningssmetod:</i>	RTK-GPS
<i>Dokumentationshandlingar:</i>	Inga utöver denna rapport.
<i>Fynd:</i>	Fynden F1–7 förvaras hos KM i väntan på beslut om fyndfördelning.

Bilaga 1. Schakttabell

Schakt	Beskrivning	Undergrund	Fyllning	Längd (m)	Bredd (m)	Djup (m)
1	Fotbollsgrus på grövre grus följt av sand. Inslag av rivningsmassor från hus och ett större block. Genom schaktet ligger husresterna A249.	Sand	Grus	7,5	1,6	0,55
2	Fotbollsgrus på grövre grus följt av sand. Litet inslag av rivningsmassor från hus. Flera kabelschakt i schaktet.	Sand	Grus	11	1,6	0,4
3	Fotbollsgrus på grövre grus följt av sand. Inslag av rivningsmassor från hus och ett större block.	Finsand	Fyllnadsmassor, grusiga	7	1,6	0,35
4	Gräsbevuxna rivningsmassor efter hus ovanpå sand. Innehöll fynd.	Sand	Sand och husmassor	6	1,6	0,3
5	Gräslager på tydliga bärlager. Om relevanta fyndförande lager funnits är de bortschaktade.	Nåddes ej	Makadam och osorterad sten	5	1,6	0,35
6	Ledningsschakt går genom schaktet. Grusig sand med inslag av sten täckt av grusiga fyllnadsmassor beväxta med gräs.	Sand	Fyllnadsmassor, grusiga	5,5	1,6	0,35
7	Fotbollsgrus på grövre grus följt av sand. Litet inslag av rivningsmassor från hus.	Sand	Grus	5	1,6	0,35
8	Fotbollsgrus följt av flera lager gårdsgrus med ljus sandig undergrund. Homogena grusmassor med lite tegel i övre skikten, i övrigt tomma.	Finsand	Flera lager gårdsgrus	6	1,6	0,6
9	Fotbollsgrus och gräs ovanpå frigolitplattor och singelgrus. Därunder fyndtom sand. Ledningar i östra hörnet, under tegelstenar.	Sand	Grus	2	1,7	0,5

Bilaga 2. Anläggningstabell

Anläggning	Typ	Fyllning	Anmärkning	Längd (m)	Bredd (m)	Djup (m)	Schakt
A249	Husgrund	Rivningsmassor	–	2,0	1,6	0,5	1

Bilaga 3. Fyndtabell

Fyndnr	Material	Sakord	Antal	Fragm grad	Vikt (g)	Anmärkning	Kärldel	Dekor	Fyndomst	X	Y	Z
1	Keramik	Kärl	1	Fragment	3	–	Mynning	Snedstreck och korsade streck ovanpå och utanpå mynningen	Schaktning	6502978	568195	27,6
2	Kvarts	Avslag	1	Fragment	17	Bipolärt avslagsfragment med nodulyta	–	–	Schaktning	6502978	568196	27,5
3	Keramik	Kärl	1	Fragment	13	Tjock skärva, möjligen del av botten	Buk	–	Schaktning	6502975	568190	27,7
4	Keramik	Kärl	1	Fragment	1	–	–	–	Schaktning	6502975	568190	27,8
5	Keramik	Kärl	1	Fragment	2	–	Buk	–	Schaktning	6502975	568190	27,8
6	Keramik	Kärl	1	Fragment	1	–	Mynning	–	Schaktning	6502976	568190	27,7
7	Keramik	Kärl	1	Fragment	3	–	Skuldra	Gropdekor ovan skuldrans hak	Grävenhet	6502975	568190	27,8

Bilaga 4. Provrutor

Ruta	X	Y	m ²	Tjocklek (m)	Beskrivning	Schakt
274	6502975	568190	0,3	0,1	Homogen lös gul sand. En keramikskärva påträffades.	2
278	6502978	568196	0,25	0,1	Homogen lös gul sand.	4
282	6502967	568184	0,27	0,2	Homogen lös gul sand.	7